

A pusztai ember

Nemrég a Hortobágyon jártam. Kicsalt a tavaszi idő. S miután két könyvet is írtam már a nagy pusztá mindennapjairól, vissza-visszavágyom ide, holtomig... Szikrázó nagy kékség az égbolt. Élesek, tiszták a körvonalak, s bármerre néz az ember – a horizont messzeségébe, vagy a kupola imádságos magasságába, a végtelenbe tekint, s ott áll kábán-báván a mérhetetlen koordináták egyik metszéspontján mint ámuldozó kis istenbogara...

...Emlékszem, néhány éve, anyaggyűjtés közben, egyszer épp ilyen gyönyörű tavaszi nap volt és nagy-nagy csend, mint egy óriási templomban. Lehúzódtam az árokszélre, leállítottam a motort, nekivettem hátamat egy kilométerkőnek és néztem a pusztát. „Isten templomában vagyok!” – gondoltam és áhítat fogott el. Ültem ott hosszan, némán, olykor lehunyt szemmel.

Egyszer csak előkerült egy ember valahonnan. Észre sem vettem, csak arra rezzentem fel, hogy reám köszön. Kicsi, fekete, mokány kis magyar volt, a bőre olyan sajátosan barnára cserzett, amilyenre csak a pusztai nap és szél szikkasztja, égeti a bőrt, tehát ide valósi a pusztába. Igen, de az öltözéke talányos volt. Munkanap ellenére hófehér, magas-nyakú ing volt rajta, sötét ruha, fényesre suvickolt kurta félcsizma, a fején meg fekete kalap. Temetésről, vagy esküvőről jöhet – gondoltam. És visszaköszöntem. Az ember csak állt, állt némán és nézett. Én meg őt néztem. Ez a pusztai módi, az itteni ismerkedés sajátos formája, ahogyan „feltekinti” egymást két ember, ha találkozik a pusztán és nem ismeri egymást. Nagy sokára szólalt meg, fejével a kocsi felé intve.

– Elromlott?

– Nem – feleltem – Csak nézelődöm... Hogy milyen gyönyörű!...

– Micsoda?

– A hortobágyi pusztá.

Elmosolyodott, hátrább tolta búbján a kalapot.

– Na, ezt mondta a pesti vadász is... hogy milyen gyönyörű! Mi a gyönyörű, kérdelem tőle?... Aszongya: ez a nagy semmi!

Hangtalanul nevet, szétfutnak arcán a ráncok, megnyílik a szája gödre, s látom a foghíjairól, hogy már eléggé benne van a legszebb férfikorban, akárcsak magam is. Véle nevettem. Innen aztán már folyt tovább a beszélgetés.

– Hol dolgozik? – tudakolom.

– Itt, a gazdaságban – felelte s levette a kalapját, megtörölgette az arcát egy fehér zsebkendővel. Vörös csík maradt a homlokán. Szoros a kalap, összement a pusztai párás levegőn.

– És maga? – pillantott rám kérdően – Ha szabad kérdeznem... fényképész?

– Miből gondolja?

– Azok szoktak így ácsorogni, nézelődni, ténferegni a pusztán... meg aztán láttam a fényképezőjét is az autóban...

– Másnak is lehet ilyen gépe, aki nem fényképész.

– Ez igaz!

A pusztai embernek tetszett a „farolós” válasz, amiből nem tudhatta meg, ki fia-borja vagyok, s mit keresek itt a pusztán. Közelebb húzódott hát, kimutatva baráti szándékát, előhúzta fényesre kopott dózniját, tele friss vágott dohánnyal. Nagyot csodálkozott, hogy nem fogadom el, mert nem dohányzom.

– Sose szíttá?

– Már régen elszívtam a magam porcióját!

– Fene megette! – csattantotta be mérgesen a dóznit – Akkor én sem szívom! – Leült mellém a fűre. Sóhajtozott. Ásított. Hosszan simogatta a két lábszárát. Hallgattunk. Értettük egymást szavak nélkül is. Aztán megszólalt mélyről, sóhajtván.

– Baj van!

– Micsoda?... Meghalt valakije?

– Miből gondolja?

– Látom, feketében van...

Megbillentette kezét a levegőben.

– Másért is felveheti az ember a fekete ruhát.

– Ez is igaz!

– Na... szóval... orvostól jövök. Megmondta, ha nem hagyom el a dohánt, le kell vágni mind a két lábomat. Érszükület... vagy mi a nehézség! Mi lesz velem akkor?... Hogy megyek a birka után?... Ha így lesz, nekem végem!... De, nem bírom elhagyni. Ha nem szívom, mindig rágondolok. Ha meg rágyújtok, fogom a fejem, mit tettem megint!...

Szomorúan ingatta a fejét, nézett maga elé. Próbáltam másra terelni a szót.

– Merre a nyája?

– Félhalmon... Tudja merre van?

– Ide legalább még tizenkét kilométer... hogy jut haza?

– Direkt gyalog megyek az állomástul, hogy kiélvezzem, amíg lábom van... Ha kilípek, este félére ott lehetek. Addig a Rinaldó helyettesít...

– A kutya?

– Az!.. Csak azért nem ember, mert nem tud beszilni. Nyolc éve vettem egy rózsafabotír, magam tanítgattam be... nem is adnám két bojtárír sem... ha azt mondom neki „Itt maradsz! Vigyázol!” – addig onnan el nem mozdul a hodály elől, amíg fel nem mentem... Most nem, mert ilyenkor legel a jószág...

És még hosszan, kedvtelve magyarázta, milyen kutya a Rinaldó. És hogy az a baj: előregszik, kölyke meg nincsen... nem is tudja, mi lesz, ha eldöglik, nem is szeret rágondolni...

Hallgattunk megint egy sort. Később megkérdeztem tőle:

– Csinálhatok egy képet magáról?

– Á! – legyintett – Kár énrám pocsikolni... Inkább a Rinaldóról kéne majd... hogy legalább egy kípem maradna... ha lehetne... ha egyszer arrafelé vinne az utja...

– Meglesz! – mondtam – Magát is fölkeresem, akkor majd elkészítem a képet... Adja meg a pontos címét.

Öröm sugárzott a pusztai ember arcáról. Nem mutatta, rejtette, csak a szemécsillogása árulta el. Megadta a címét. Azután nyögdecselve föltápáskodott.

– Na, nekem még sokat kell lipkedni!

– Elviszem a csárdáig... A fele út meglesz.

– Hát... megköszönöm...

– Csak azért nem Félhalomig viszem, mert időre várnak a csárdában... Üljön be! Amikor elhelyezkedett a pusztai ember s becsatoltam, felém fordult.

– Hát, ha már ilyen jó szívvvel volt irántam, én is adok magának valamit – mondta kedvesen – Egy kis történetet... még az apámtul, vagy tán a nagyapámtul hallottam...Az úgy vót tudja, hogy rigen itt, a csárda mellett vótak a vásárok. Jöttek a fazekasok is. Nádudvarrul, meg Karcagrul, számarral. Kipakoltak egyszer és bementek inni egyet a csárdába. Közben a két szamár, a kanca, meg a csődör valahogy kibujt a hámbul, összeszerelmeskedtek, közben meg darabokra tiporták a sok drága cserépedényt. Szaladnak kifelé a fazekasok nagy káromkodva, hogy az Isten erre, meg arra, most azután kié lesz a kár?... Nem tudtak megegyezni. Mentek a vásárbíróhoz: tegyen igazságot! Kérdi a bíró: kié a csődörszamár? Mondja a karcagi ember, hogy az övé. Na, aszongya a bíró, akkor a kár kétharmada a nádudvarié, a tiéd meg egyharmada. Káromkodik erre egy nagyot a nádudvari fazekas, hogy az Isten mit csináljon, hát hol itt az igazság, mért nem egyenlősen viselik a kárt? Aszongya erre a bíró: „Azér fiam, mert a te kancaszamarad nigy lábbal tiporta a cserepeket, a karcagié meg csak kettővel!”

Nevetünk. Nekem még a könnyem is kijött. Meg is álltam. Sebtében följegyeztem, nehogy elguruljon a kis gyöngyszem. Mert nem is annyira a sztori a legérdekesebb, hanem a logikája. Az igazi pásztori logika!...

A csárdánál elbúcsúztunk. Azzal, hogy hamarosan találkozunk majd kint, Félhalmon.

A pusztai ember megköszönte a fuvart. Aztán szépen, komótosan megindult a kőhíd irányába, majd eltűnt a híd túloldali lejtőjén...

